

ADALET ve KALKINMA PARTİSİ
T.B.M.M. Grup Başkanlığı

Tarih : 11.04.2005

Sayı : 793

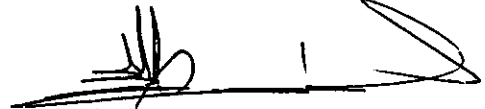
2/426 - 10533/31788

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

278 Sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun'unda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Teklifi ve Gerekçe'si ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.


Reha Denemeç
Ankara Milletvekili


Salih KAPUSUZ
Ankara Milletvekili

EK-1: Kanun Teklifi.

GENEL GEREKÇE

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK) temel görevi, ülkemizin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları doğrultusunda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve refahı artırmak için bilimsel ve teknolojik yetkinliği geliştirmek ve harekete geçirmektir. Kurumun, kuruluş yılı olan 1963 yılından bu yana dünyada gerçekleşen ve bundan sonra gerçekleşecek olan bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayan bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bu nedenle, TÜBİTAK'ın, ülkemizin bilim ve teknolojiye uluslararası rekabet gücünü yükseltmek için gerekli ortamların hazırlanmasına, teknolojinin etkin yönetimini sağlayacak yöntem ve yaklaşımların sürekli geliştirilmesine elverişli bir yapıya kavuşturulması ihtiyacı vardır.

Teknoloji, üretimde ve pazarlamada kullanılan üretim ve yönetim bilgisi ile bu bilginin üretilme, türetilme ve kullanılma ustalığıdır. Teknoloji geliştirme ve kullanma yetkinliği ülkelerin en önemli güç kaynaklarından biridir. Ülkemizde, bugüne kadar teknoloji temininde satın alma ve uyarlama yöntemi izlenmiş, geliştirme ve teknolojiyi bizzat üretme yetkinliği istenen düzeye ulaşamamış; var olan, aslında oldukça da güçlü olan bilimsel ve teknik bilgi, üretim ve kullanım ortamlarına aktarılamamıştır. Laboratuvar ve prototip düzeyindeki bilgi ve teknolojik birikimin gerçek üretim ortamına aktarılmasındaki riskleri azaltacak ve yetkinlikleri artıracak ortam ve altyapının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. TÜBİTAK'ın teknoloji üretimi ve üretimi destekleyecek ortamların hazırlanması ile bu teknolojilerin ülke ekonomisine katkıda bulunacak ticari değerlere dönüşmesinin özendirilmesi ve yönlendirilmesinde daha etkin rol oynaması gerekmektedir. Günümüzde, bilimsel ve teknolojik etkinliklerin sonuçlarının ticari değere dönüşmesi, bilimin refaha katkı sağlamasındaki olmazsa olmaz koşullardan biridir. Geçmişten beri, icat ve keşifler, onları gerçekleştiren mucit ve keşiflerin isminden çok daha fazla oranda onları insanlığın kullanımına ilk sunan ticari markalarla isimlendirilmektedir. Bilimsel ve teknolojik etkinliklerin sonunda sağlanacak gelirin o teknolojiyi üreten birime ve kişilere dönüşüm oranı, bilimsel ve teknolojik yetkinliği, dolayısı ile de ülkenin sürdürülebilir rekabet üstünlüğünü yükseltmektedir.

278 sayılı Kanunda yer alan ve TÜBİTAK'ın faaliyet alanının "müsbet bilimler"le sınırlı olduğu izlenimini veren hükümler, bilim ve teknoloji alanındaki uluslararası gelişmelerle bağdaşmadığı gibi, Kurumdan beklenen verimi de olumsuz yönde etkileyebilecek niteliktedir. Oysa günümüzde ve gelecekte farklı ve çeşitli bilimsel disiplinlerin bir arada ve bütünleştirici disiplinler arası yaklaşım ve yöntemlerle birlikteliği büyük önem kazanmıştır. Başta Kuzey Amerika ve Avrupa olmak üzere tüm bilimsel ve teknolojik yetkinliğe sahip ülkeler bilimsel ve teknolojik faaliyetlerini doğa, mühendislik, sosyal ve beşeri bilim ayırımı yapmadan bütünsel yaklaşımlarla bilimi insanlık refahına katkı sağlamak için sürdürmektedir.

278 sayılı Kanunda yürürlüğe girdiği 1963 yılından bu yana iki kere değişiklik yapılmış olmasına rağmen, özellikle idari yapıya ilişkin bazı sorunların çözülmesinde güçlüklerle karşılaşmaktadır. Örneğin, Bilim Kurulunun, boşalan üyelikler için üye seçmemesi, seçememesi veya karar yeter sayısını sağlayamaması gibi hallerde ne yapılacağı belirtilmemektedir. Ayrıca, Kurum Başkanının seçilememesi veya herhangi bir nedenle görevinin sona ermesi halinde Başkanın yerine kimin vekâlet edeceği de Kanunda düzenlenmemiştir. Bu durum Kurum tüzel kişiliğinin temsili konusunda önemli sorunların doğmasına yol açmaktadır.

Öte yandan, ülke milli gelirinden araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayrılan payın ciddi ölçüde artırılması, kurulduğu 1963 yılından bu yana bilimsel araştırma ve geliştirme projelerinin değerlendirilmesinde, fonlanmasında ve uygulanmasında azımsanmayacak bir deneyim sahibi olan TÜBİTAK'a yeni ve daha geniş boyutlu sorumluluklar yüklemiştir. Bu bağlamda, projelerin değerlendirilmesi ve projelere tahsis edilen fonların kullandırılmasında TÜBİTAK'ın uyguladığı yöntemlerin gözden geçirilmesi ve yeniden belirlenmesi gerekmiştir. Ayrıca, bilgi ve teknolojinin üretildiği ortamlardan kullanıldığı ortamlara aktarılmasını sağlayacak, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirecek çeşitli ve etkin mekanizmaların kullanımına imkan verecek bir ortam oluşturmak için hukuki altyapıya ihtiyaç vardır.

Bu nedenlerle, 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkındaki Kanunda bazı değişikliklerin yapılması ihtiyacı doğmuştur.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Bilgi, insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünüdür; var olan verilerin belirli bir amaç için derlenmiş halidir. Bilim, evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanılarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgidir. Bilim, düzenlenmiş, özümsemiş ve içselleştirilmiş bilgidir. Deneyim ve bilgiye sahip olarak, bunları sorgulayarak, pratik, akıllı ve basiretli bir şekilde uygulama gücü ve yetkinliği de bilgeliktir. Bir başka deyişle, bilgelik, bilmek, bilinenlerden yeni bilgi türetmek ve kendi problemlerini çözebilmek yetkinliğidir.

Teknik; bilim, meslek ve sanat dallarında kullanılan yöntemlerin tümüdür. Teknoloji de, tekniği bilmek ve bilgiyi kullanmak ustalığıdır. Somut (malzeme) ve soyut (bilgi, yöntem ve organizasyon) boyutlarını da içeren “teknoloji” nelerin yapıldığı kadar nasıl yapıldığını da kapsar. Teknolojik yetkinlik, alışlagelmiş anlayışla, sadece fen ve mühendislik bilimlerinin değil, sosyal ve beşeri bilimler dahil tüm bilimsel disiplinlerin uyumlu birlikteliği ile bilimin uygulanmasını ve insanlık yararına kullanılmasını sağlar.

Veri ve bilgiden bilgelige, teknikten teknolojiye sıçramayı sağlayan bir stratejik atılım yapabilen uluslar güçlenmekte, uluslararası ortamlarda rekabet ve pazarlık gücüne sahip olabilmektedir. Teknoloji geliştirme, kazanım ve kullanım kabiliyeti ile bilgi ve teknolojiye dayalı bir ekonomik yapı; kalifiye genç insan gücü; çatışmasız sosyal yapı; dengeli gelir dağılımı; rekabet gücü yüksek sanayi gibi olgularla birlikte, ülkelerin gücünü belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Ülkemizde yurt dışından transfer edilen teknolojiyi kullanma ve uyarlama yetkinliği çok yüksektir. Ancak, teknoloji geliştirme ve yenilik (inovasyon) kabiliyeti yetersizdir. Çünkü, teknolojinin rekabet gücüne olan etkisi geç anlaşılmıştır. Ülkemizde var olan, aslında oldukça da güçlü olan bilimsel ve teknik bilgi, üretim ve kullanım ortamlarına aktarılamamıştır. Pek çok ortamda olduğu gibi bilimsel ve teknik sistemlerin de iyi yönetimi ihmal edilmiştir.

“Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu”nun, isminin “Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu” olarak değiştirilmesi, ülkemizde veri ve bilgiden bilgelige, teknikten teknolojiye sıçramayı sağlayacak stratejik atılımın adımlarından biri olacaktır.

Madde 2- Ulusal rekabet gücü, bir ülkenin vatandaşlarının gelir düzeyini sürdürülebilir şekilde koruyarak ve artırarak, ürettiği hizmet ve ürünlerle, serbest piyasa koşullarında, uluslararası pazarlarda satış yapabilme düzeyidir. Ulusal rekabet endeksi, o ülkedeki ekonomik durum, kamu yönetiminin etkinliği, iş dünyasının performansı ve altyapı yeterliliğini belirleyen çok sayıdaki faktör gözönüne alınarak hesaplanmaktadır. Ülkelerin rekabet gücünü göreceli olarak karşılaştırmayı sağlayan uluslararası endekslere göz atıldığında Türkiye’nin, 2000 yılında 46 ülke arasında 44 üncü; 2004 yılında ise 60 ülke arasında 55 inci sırada yer aldığı görülmektedir.

Birleşmiş Milletler “Beşeri Gelişim Endeksi” de, ülkelerin refah düzeyini gösteren önemli göstergelerden biridir. Bu endeks, vatandaşlarının yaşam süreleri ile sağlık ve eğitim düzeyleri, hayat standartlarının ne kadar tatmin edici olduğu gibi faktörlerle belirlenmektedir. Bu endekse göre 2002 yılında Türkiye 177 ülke içinde 88 inci sırada yer almaktadır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren göstergelerden bir başkası da çalışan kişi başına üretilen milli gelirdir. Bu gösterge, aynı zamanda o ülkedeki verimlilik düzeyini de belirler. 2003 yılında, çalışan kişi başına üretilen milli gelir, ABD'de 79 000 dolar, Japonya'da 68 000 dolar, Türkiye'de 10 500 dolardır. Bir başka deyişle, ABD'deki bir kişinin verimliliği, Türkiye'deki sekiz kişinin verimliliği kadardır. Japonya'da bir kişinin ürettiği geliri Türkiye'de yedi kişi ancak üretmektedir. Bunun sonucunda da, ülkelerin refah düzeyini gösteren önemli göstergelerden biri olan GSYİH itibarıyla da Türkiye 1993 yılında ABD'nin sahip olduğu GSYİH'nın % 2'si kadar bir GSYİH'ya sahiptir.

Sonuç olarak, hangi boyutta bakılırsa bakılsın, ülkemiz uluslararası karşılaştırmalarda arzu edilen yerde değildir. Oysa, sahip olunan insangücü, demografik yapı, doğal kaynaklar, bulunduğu bölgedeki siyasi, ekonomik ve sosyal avantajlar Türkiye'ye büyük imkan ve fırsatlar vermektedir. Ancak bunlara sahip olmak yeterli değildir. Bu imkanları kullanma ve fırsatları yakalama yetkinliği, bilgi, bilmek ve bilgelik ile sağlanabilir. Ülkemize rekabet avantajı sağlayan bilgi, teknoloji ve bunları kullanma kabiliyetinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Uluslararası endekslerde üst sıralarda yer alan ülkeler, bilgi ve teknolojiye yaptıkları yatırım, sahip oldukları bilim insanı sayısı ile da en üst sıralarda yer almaktadır. Çünkü bilime ve bilene yatırım en karlı yatırımdır.

Teknolojik gelişmeyi destekleyen politikaların ekonomik büyüme stratejileri üzerinde önemli bir rolü vardır. Son elli yılda teknolojinin ekonomik büyümeye etkisinin ABD'de % 50; Almanya'da % 78 ve Japonya'da % 55 olduğu saptanmıştır.

Tüm dünyadaki bu gelişmeler ışığında, TÜBİTAK'ın misyonu, bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bilgiye erişimin ötesinde, bunların ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak şekilde kullanımının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak olarak değiştirilmektedir.

Madde 3- Madde ile, Kanunun 2 nci maddesinin bazı bentleri değiştirilmektedir.

(a) bendinde yapılan değişiklik ile, Kurumun faaliyet alanının "müspet bilimler" ile sınırlanması yerine, bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik yarara dönüşmesini hızlandırmak ve etkinleştirmek üzere daha geniş bir faaliyet alanı oluşturulması; aynı zamanda tüm ülke çapına yayılabilmesi için Kurumun destekleme fonksiyonunun ön plana çıkarılması amaçlanmaktadır.

Sosyal bilimlerin "bilim olma" bakımından diğerlerinden farklı olmadığı bilim dünyası tarafından kabul edilmiş ve sosyal bilim projeleri de pek çok araştırma kurumunca desteklenmeye başlanmıştır. Biraz geç kalınmakla birlikte TÜBİTAK'da 2000 yılından itibaren sosyal bilim projelerini desteklemeye başlamıştır. Bu nedenlerle, Kanun metninde geçen "müspet bilimler" kavramı yerine, bilimsel yöntemleri esas alarak araştırma yapan ve bilgi üreten temel fen, uygulamalı fen, mühendislik, sağlık ve sosyal bilimlerle bunların uygulanması ve insanlık yararına sunulmasını da içeren "bilimsel ve teknolojik" kavramı getirilmektedir.

Kanunun yürürlüğe girdiği 1960'lı yılların koşulları içinde, Kurumun iki temel görevi sıralanırken araştırma ve geliştirme yapmaya ilk sırada yer verilmiş; bu faaliyetleri desteklemek (fonlamak) görevi ikinci sırada yer almıştır. Ancak, günümüzde bilimsel ve

teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin özellikle sanayide, üniversitelerde ve diğer özel ve kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesinde yapılması, bilginin kullanım alanlarına aktarılmasını hızlandırmakta ve etkinleştirmektedir. Kamu fonlarından araştırma ve geliştirmeye ayrılan kaynakların, bu faaliyetler için uygun ortamı oluşturmak ve ülke için stratejik ve kritik olan alanlarda yoğunlaşmak için kullanılması daha etkin sonuçlar almayı sağlamaktadır. Bu nedenlerle, Kurumun görevleri sıralanırken, destekleme (fonlama) fonksiyonu ilk sıraya alınmıştır.

(c) bendinde yapılan değişiklikle, TÜBİTAK'ın bizzat gerçekleştireceği bilimsel ve teknolojik faaliyetlerin amacı ve faaliyet alanları belirlenmektedir. TÜBİTAK'ın bizzat gerçekleştireceği bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin kapsamı, ülkemizin bilim ve teknolojiye, buluş ve yeniliğe dayalı rekabet gücünün yükseltilmesine, ekonomik ve sosyal gelişmesine, ülke güvenliğine, insan ve çevre sağlığına katkı sağlamaya dönük stratejik alanlarda araştırmalar yapmak ve yaptırmak, teknoloji altyapısını güçlendirmek olarak çizilmektedir. Kurum faaliyetlerinin, ulusal ve kamusal yararı olan, disiplinler arası, üniversite ve özel sektörün araştırma olanakları, altyapısı veya amaçlarına uygun olmayan alanlarda yoğunlaştırılması öngörülmektedir. Kurum, bu görevini mevcut ve kuracağı merkezler ve enstitüler aracılığı ile gerçekleştirmeye devam edecektir.

(d) bendinde yapılan değişikliğin amacı; Kurum bünyesinde araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapan merkez, enstitü ve birimlerde geliştirilen teknolojilerin üretimde ve ihtiyaç duyulan alanlarda kullanılmasını, tanıtılmasını veya bunlardan daha kolay yararlanılmasını sağlamak için gerekli ortamları ve yönetim yöntemlerini hazırlamak ve bu teknolojilerin ülke ekonomisine ve sosyal gelişmeye katkıda bulunacak ticari değerlere dönüşmesini sağlamak için gerekli hukuki ve idari altyapıyı oluşturmaktır.

Bilim ve teknolojinin en temel üretim faktörü, ekonomik ve sosyal gelişmenin yönlendirici ve çekici gücü haline gelmesi nedeniyle, bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin çıktı ve sonuçları olan bilgi, yayın ve patentlerin; yararlı bilgi, mamul veya hizmet, üretim süreci haline dönüşmesi ve ekonomik yarar sağlaması için bunların en kısa sürede iş ve ticari ortamlara aktarılması gerekmektedir.

(e) bendinde yapılan değişiklikle, kamu ve özel sektörün bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerine etkin ve ağırlıklı olarak katılımını sağlayacak teşvik ve destek sistemlerini geliştirmek ve uygulamak; sanayinin üniversite ve araştırma kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmasını sağlayacak programlar geliştirmek, bu işbirliğinin somut hale dönüşebileceği ortamlar sağlamak; bu alanlarda girişimciliği desteklemeyi sağlayacak hukuki ve idari altyapıyı oluşturmak amaçlanmaktadır.

(i) bendinde yapılan değişiklikle, ülkemiz genelinde bilim ve teknoloji kültürünün geliştirilmesinde öncülük yapmak; bu amaçla, Kurumun ilgi ve faaliyet alanlarında Türkçe ve yabancı dillerde süreli ve süresiz yayınlar yapmak, çoklu ortamlarda doküman ve belge oluşturmak ve bu tür yayınları ve etkinlikleri desteklemek amaçlanmaktadır.

(i) bendinde yapılan değişiklik, elektronik iletişim alanında meydana gelen hızlı gelişmelere ve mevzuatta bu yönde yapılan değişikliklere uyum sağlamayı amaçlamaktadır.

(k) bendinde yapılan değişiklik de, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri aktarmak, bu alanlardaki yönetsel bilgi ve becerilerin artırılmasına yönelik danışmanlık hizmeti vermek,

eğitimler yapmak ve yaptırmak için gerekli ortamı oluşturmayı destekleyecek hukuki ve idari altyapıyı hazırlamak amacıyla yapılmaktadır.

Madde 4- 278 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine göre, Bilim Kurulunun boşalan üyeliklerinin seçimi yine Bilim Kurulu tarafından yapılmaktadır. Ancak bu yöntem zaman içinde kapalı bir döngüye yol açmakta, Bilim Kurulu ve Kurumun etkinliklerinin dar bir çevre içinde kalmasına neden olabilmektedir. Kanunda, Bilim Kurulunun, boşalan üyelikleri için üye seçmemesi, seçememesi veya karar yeter sayısını sağlayamaması halinde ne yapılacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

Üyelerin üyelik süresinin dolması, istifa ve ölüm gibi nedenlerle üyeliğin boşalması halinde yeni atamaların hangi süre içinde yapılacağı ve bu süreler içinde seçim yapılmazsa üyelerin nasıl atanacağı konularına da Kanunda yer verilmemiştir.

Bilim Kurulu toplantılarına yıl içinde mazeretli veya mazeretsiz katılmayan üyelerin durumları ile Bilim Kurulunun çalışma usul ve esaslarını düzenleyecek bir yönetmelik çıkarma gereği de Kanunda yer almamaktadır.

Tüm gelişmiş ülkelerde bilimsel ve teknolojik gelişme, bir devlet politikası olarak önem taşımaktadır. Bu nedenle, yürütme erkinin bilim ve teknoloji kuruluşlarının işleyişi, idaresi ve kaynakları konusunda önemli rolleri bulunmaktadır. Bu ülkelerdeki, TÜBİTAK benzeri kuruluşların idari yapıları da örnek alınarak, yukarıda belirtilen sakınca ve belirsizliklerin giderilmesi amacıyla madde yeniden düzenlenmektedir.

Madde 5- Gelişmiş ülkelerde yürütme erkinin bilim ve teknoloji kuruluşlarının işleyişi, yönetimi ve kaynakları konusunda önemli rolü vardır. Bu, bilim ve teknoloji politikalarının ulusal ölçekte etkin bir şekilde yönetilmesi için önemli bir gerektir.

Bu nedenle, TÜBİTAK'ın Bilim ve Teknoloji Yönetimi görevini daha etkin şekilde yerine getirebilmesi için TÜBİTAK yönetiminin atanmasıyla ilgili sürecin yeniden belirlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

278 sayılı Kanunda, Kurum Başkanlığının geçici veya sürekli nedenlerle boşalması halinde Başkanlığa kimin vekalet edeceği hususunda düzenleme bulunmamaktadır. Yine aynı şekilde, Başkanın ve Bilim Kurulunun yetki devrine ilişkin hususlar da düzenlenmemiştir. Bu durum Kurum tüzel kişiliğinin temsili konusunda önemli sorunların doğmasına yol açabilmektedir.

Başkanın geçici olarak görevi başında bulunmadığı zamanlarda veya Başkanlık görevinin boşalması halinde yeni başkan atanıncaya kadar, Bilim Kurulu Başkanlığı ve Kurum Başkanlığı görevlerinin nasıl sürdürüleceği hususları açıklığa kavuşturulmaktadır.

Madde 6- 278 sayılı Kanun ile Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarının oluşturulması konusunda Hükümete danışmanlık yapmak görevi TÜBİTAK'a verilmiştir. 8.9.2004 tarihli 10 uncu Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararlarıyla, bu politikaların Türkiye Araştırma Alanını (TARAL) oluşturan tüm kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarınca hayata geçirilmesi konusunda koordinatörlük görevi de TÜBİTAK'a verilmiştir. Bilim ve teknoloji politikaları, tabiatı gereği kısa, orta ve uzun vadeli dönemlere ilişkin uygulamaları gerektirdiği için, TÜBİTAK, kurum olarak kendisini ve TARAL kümesini stratejik bir yönetimle yönlendirmek zorundadır. Ülkemizin gelecek nesillerine

bilim ve teknoloji alanlarında güçlü ve bağımsız bir yapı sunabilmesi ancak bu şekilde mümkündür. Bu bilinçle, TÜBİTAK gerek kendi kurumsal yapısı için gerekse TARAL için paylaşılan ve benimsenen temel ilkeler çerçevesi içinde, öncelikleri ve stratejik amaçları belirleyip, bunları doğru performans ölçütleri bazında kısa vadede somut hedeflere dönüştürüp, bu hedeflere ulaşmak için gereken eylemleri belirlemek ve uygulatmanın yollarını bulmak durumundadır. Kurum, sürekli ve yaşayan bir sistematikte, bir taraftan da dönemsel olarak bu ilkelerin, önceliklerin, amaçların, performans ölçülerinin, hedeflerin ve eylemlerin geçerliliğini, güncelliğini sorgulamak ve değişen dünya koşullarına göre bunların da ulusal çıkarlarımızı koruyacak şekilde değişimini sağlamak zorundadır. Bu amaçlarla mülga 8 inci madde yeniden düzenlenmektedir.

Madde 7- Kurumun özel bütçeli bir kuruluş olması sebebiyle ve 5018 sayılı Kanuna uygun olarak 9 uncu maddenin (a) bendi değiştirilmekte; ayrıca TÜBİTAK'ın gelirleri arasına işletme ve şirketler ile diğer birimlerden aktarılan gelirle ile buluşlardan doğan haklara ilişkin gelirler ve üretim ve satış gelirleri dahil edilmektedir.

Madde 8- 278 sayılı Kanunda sadece ihtiralar dikkate alınarak düzenleme yapılmıştır. Oysa 1995 tarihli Gümrük Birliği kararından sonra ülkemiz fikri haklarla ilgili olarak birçok uluslararası anlaşmaya taraf olmuş, Avrupa Birliği uyum süreci çerçevesinde de fikri haklarla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda patent koruması dışında tasarım ve entegre devre topografyaları da koruma altına alınmıştır. Bu gelişmeler karşısında mevcut düzenleme yetersiz hale gelmiştir.

Öte yandan, mevcut düzenlemede ihtiralar üzerinde Kurum tarafından nasıl tasarruf edileceği konusunda tereddütlere yol açacak ifadeler yer almaktadır. Kurumun özellikle sözleşmelere dayanarak yürüttüğü projelerde ortaya çıkan fikri ürünler üzerindeki haklarla ilgili olarak açıklık bulunmamaktadır.

Bu nedenle, Kurumun bizzat yürüttüğü projelerde ortaya çıkan fikri hakların Kuruma ait olacağı, sözleşmelerle yürütülen projelerde ise fikri hakların sözleşme kapsamında düzenlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, Kurumun elde edilen patent ve buluşlar ile ilgili olarak üretim ve satış yapabileceği hükme bağlanmaktadır. Kurumun görevlerinden biri olan yeniliğin teşvik edilmesi amacıyla da fikri ürün sahibine verilecek payın üst sınırı yüzde elliye yükseltilmektedir.

Madde 9- Madde ile, 278 sayılı Kanuna üç geçici madde eklenmesi öngörülmektedir.

Geçici 4 üncü madde ile, Bilim Kurulunun yapısında gerçekleştirilen değişikliğin sonucu olarak TÜBİTAK'da mevcut Bilim Kurulu üyelerinin ve Başkanın görevlerine son verilmesi öngörülmekte ve yeni Bilim Kurulu teşkil edilinceye kadar geçecek sürede hukuki bir boşluk doğmaması için gereken hükümlere yer verilmektedir.

Geçici 5 inci madde ile, Bilim Kurulu üyelerinin görevlerinin aynı anda sona ermemesi ve Bilim Kurulunun çalışmalarında sürekliliğin sağlanması amacıyla düzenleme yapılmaktadır.

Geçici 6 ncı madde ile ise, bu Kanunun öngördüğü yönetmelik ve esaslar çıkarılıncaya kadar mevcut yönetmelik ve esasların bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı belirtilmektedir.

Madde 10- Yürürlük maddesidir.

Madde 11- Yürütme maddesidir.

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU KURULMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

Madde 1- 17/7/1963 tarihli ve 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanunun adı "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kanunu" olarak; bu Kanun ile diğer kanun ve kanun hükmünde kararnamelede geçen Kurum adındaki "Teknik" kelimeleri de "Teknolojik" olarak değiştirilmiştir.

Madde 2- 278 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Türkiye'nin rekabet gücünü ve refahını artırmak ve sürekli kılmak için; toplumun her kesimi ve ilgili kurumlarla işbirliği içinde, ulusal öncelikler doğrultusunda bilim ve teknoloji politikaları geliştirmek, bunları gerçekleştirecek altyapı ve araçları oluşturmaya katkı sağlamak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini özendirmek, desteklemek, koordine etmek, yürütmek; bilim ve teknoloji kültürünün geliştirilmesinde öncülük yapmak amacıyla, tüzel kişiliğe, idari ve mali özerkliğe sahip, Başbakanlıkla ilgili "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu" kurulmuştur. Kurumun kısa adı TÜBİTAK'tır."

"Kurum, bu Kanunda belirtilmeyen hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir."

Madde 3- 278 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin (a), (c), (d), (e), (ı) ve (i) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; (j) bendinden sonra gelmek üzere maddeye aşağıdaki (k) bendi eklenmiş ve mevcut (k) bendi (l) olarak teselsül ettirilmiştir.

"a) Bilimsel ve teknolojik alanlarda, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek, koordine etmek, izlemek, yapmayı özendirmek ve yapmak; bu amaçla program ve projeler geliştirmek;"

"c) Ülkemizin bilim ve teknolojiye, buluş ve yeniliğe dayalı rekabet gücünün yükseltilmesine, ekonomik ve sosyal gelişmesine, ülke güvenliğine, insan ve çevre sağlığına katkı sağlamaya dönük stratejik alanlarda araştırmalar yapmak ve yaptırmak, teknoloji altyapısını güçlendirmek amacıyla merkezler ve enstitüler kurmak;

d) Kurum bünyesinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerini yapan merkezlerde, enstitülerde ve birimlerde geliştirilen teknolojilerin üretimde ve ihtiyaç duyulan alanlarda kullanılmasını, tanıtılmasını veya bunlardan daha kolay yararlanılmasını sağlamak için gerekli ortamları ve yönetim yöntemlerini hazırlamak ve bu teknolojilerin ülke ekonomisine ve sosyal gelişmeye katkıda bulunacak ticari değerlere dönüşmesini sağlamak;

e) Kamu ve özel sektörün teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetlerine etkin ve ağırlıklı olarak katılımını sağlayacak teşvik ve destek sistemlerini geliştirmek ve uygulamak; sanayinin üniversite ve araştırma kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmasını sağlayacak programlar geliştirmek, bu işbirliğinin somut hale dönüşebileceği ortamlar oluşturmak; bu alanlarda girişimciliği desteklemek;"

"ı) Ülkemiz genelinde bilim ve teknoloji kültürünün geliştirilmesinde öncülük yapmak; bu amaçla, Kurumun ilgi ve faaliyet alanlarında Türkçe ve yabancı dillerde süreli ve süresiz yayınlar yapmak, çoklu ortamlarda doküman ve belge oluşturmak ve bu tür yayınları ve etkinlikleri desteklemek;

i) Dokümantasyon, bilgi sistemleri, bilgi bankaları, veri tabanları, kütüphane ve arşiv gibi bilimsel ve teknolojik destek birimleri kurmak, mevcut ulusal ve uluslararası yapı ve

sistemlerle işbirliği yapmak; araştırma ve eğitim kuruluşları arasında araştırma ve eğitim amaçlı elektronik haberleşme hizmeti verecek ağlar kurmak, işletmek ve bu ağların yurtiçi ve dışındaki ağlarla bağlantısını sağlamak;"

"k) Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri aktarmak, bu alanlardaki yönetsel bilgi ve becerilerin artırılmasına yönelik danışmanlık hizmeti vermek, eğitimler yapmak ve yaptırmak;"

Madde 4- 278 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası, ikinci fıkrasının birinci paragrafı ile (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bilim Kurulu;

a) Bilimsel ve teknolojik alanlarda eser, araştırma ve buluşlarıyla temayüz etmiş ve/veya araştırma ve teknoloji yönetimi konusunda yetkinliği olan, bilimsel ve teknolojik sistem, kurum ve birimleri başarı ile kurmuş ve/veya yönetmiş bulunan kişiler arasından, Başbakan tarafından belirlenecek üç, Yükseköğretim Kurulunun Genel Kurulu tarafından belirlenecek bir, Bilim Kurulu tarafından belirlenecek üç,

b) Türkiye Bilimler Akademisinin asli üyeleri arasından Başbakan tarafından belirlenecek fen ve teknik bilimler alanlarından bir, sosyal ve beşeri bilimler alanlarından bir ve sağlık bilimleri alanından bir olmak üzere toplam üç,

c) Lisans öğreniminden sonra kamu kurum ve kuruluşlarında ve/veya özel sektörde en az on yıl deneyim sahibi olmuş, mesleğinde temayüz etmiş ve üstün nitelikli hizmetleriyle tanınmış kişiler arasından, Başbakan tarafından belirlenecek bir, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından belirlenecek iki, Bilim Kurulu tarafından belirlenecek bir

üye ile Başkandan oluşur. Başkanın Bilim Kurulu üyeleri arasından atanması halinde aynı kontenjandan yeni bir üye atanır. Yükseköğretim Kurulunun Genel Kurulu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Başbakanın talebi üzerine üye belirleyerek en geç bir ay içinde Başbakanlığa bildirir. Başkan hem Kurum hem de Bilim Kurulunun Başkanıdır. Bilim Kurulu üyeliği seçimi Başbakanın onayı ile kesinleşir. Bilim Kurulunun toplantı ve karar yeter sayısı sekizdir. Bilim Kurulunun çalışma usul ve esasları çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Bilim Kurulu üyelerinin görev süresi ile görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir:

a) Üyelik süresi: Bilim Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Üyeliği sona eren üye, ancak bir dönem daha seçilebilir. İstifa veya ölüm gibi sebeplerle boşalan üyelikler için yukarıdaki esaslara göre yeni üye seçilir. Bu suretle seçilen-üyenin görev süresi de dört yıldır. Bilim Kurulunun olağan toplantılarına yıl içinde toplam altı kere veya üst üste üç kere kabul edilebilir mazereti olmaksızın katılmayan üyelerin üyelikleri, Bilim Kurulu kararıyla düşer. Bu üyelerden boşalan üyelikler bu maddede belirtilen usullere göre yenilenir. Üyelerin görev süresinin dolmasına en geç iki ay kala veya istifa, ölüm ve devamsızlık gibi sebeplerle üyeliğin boşalması halinde boşalma tarihinden itibaren en geç iki ay içinde yeni üye belirlenerek Başbakanın onayına sunulur. Bu süre içinde yeni üye bildirilmemesi halinde Başbakan birinci fıkrada belirtilen şartları taşıyanlar arasından belirlediği kişileri doğrudan Bilim Kurulu üyesi olarak atar."

Madde 5- 278 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu fıkradan sonra gelmek üzere maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Bilim Kurulu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen nitelikleri taşıyan kişiler arasından, biri Bilim Kurulu dışından olmak üzere iki başkan adayı belirleyerek Başbakana sunar. Başbakan bu adaylardan birini seçerek Başkan olarak atanmak üzere Cumhurbaşkanına teklif eder.”

“Bilim Kurulunun aday belirlemesi, Başkanın görev süresinin dolmasına en geç iki ay kala veya herhangi bir sebeple bu görevin boşalma tarihinden itibaren en geç iki ay içinde tamamlanır. Bilim Kurulunun herhangi bir nedenle süresinde aday belirlememesi halinde Başbakan gerekli şartları taşıyanlar arasından belirlediği bir kişiyi Başkan olarak atanmak üzere Cumhurbaşkanına teklif eder.

Başkanın geçici olarak görevi başında bulunmadığı zamanlarda, görevlendireceği Bilim Kurulu üyelerinden biri Başkanlığa vekalet eder. Başkanlık görevinde boşalma olması halinde yeni başkan atanıncaya kadar, Bilim Kurulu kendi üyelerinden birini Bilim Kurulu ve Kurum Başkan Vekili olarak görevlendirir.”

Madde 6- 278 sayılı Kanunun mülga 8 inci maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Madde 8- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını da içeren stratejik planı, Başkanlıkça en az üçer yıllık dönemler itibariyle hazırlanır ve Bilim Kurulunca onaylanır. Stratejik planlar Başkanlığın önerisi ile Bilim Kurulunca en az yılda bir kere gözden geçirilerek güncellenir.

Bilim Kurulu, Kurumun faaliyet sonuçlarını, belirlenen politika, strateji ve hedefler doğrultusunda izler, değerlendirir ve beklenen performansın sağlanmadığı alanlar için gerekli önlemleri alır.”

Madde 7- 278 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“a) Her yıl genel bütçeden aktarılabacak ödenek,”

“g) İşletme ve şirketler ile diğer birimlerden aktarılan gelirler,

h) Buluşlardan doğan haklara ilişkin gelirler ile üretim ve satış gelirleri.”

Madde 8- 278 sayılı Kanunun 21 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 21- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından yürütülen projelerin gerçekleştirilmesi sırasında ortaya çıkan eser, buluş, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyaları ve teknik bilgi gibi her türlü fikri ürün üzerindeki haklar Kuruma aittir.

Kurumun taraf olduğu sözleşmelere dayanarak yürütülen projelerin gerçekleştirilmesi sırasında ortaya çıkması muhtemel fikri ürünler üzerindeki haklar sözleşmeyle düzenlenir.

Kurum, elde edilen patent ve buluşlar ile ilgili olarak üretim ve satış yapabilir.

Kuruma ait fikri hakların ekonomik olarak değerlendirilmesi sonucunda elde edilecek gelirin en fazla yüzde ellisi yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde fikri ürün sahibine verilir.”

Madde 9- 278 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

“Geçici Madde 4- Bilim Kurulu üyeleri ve Başkanın görevleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kendiliğinden sona erer. Ancak bunlar, yeni Bilim Kurulu üyeleri göreve başlayıncaya kadar görevlerine devam ederler.

Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren onbeş gün içinde Yükseköğretim Kurulunun Genel Kurulu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 4 üncü maddenin birinci fıkrasına göre belirleyecekleri üyeleri seçerek Başbakana sunar. Bu süre içinde ilgili kurumlarca gerekli teklifin yapılmaması halinde Başbakan bunların kontenjanları için öngörülen şartları taşıyanlar arasından doğrudan Bilim Kurulu üyeliklerine atama yapar.

Bilim Kurulunun ilk toplantısına en yaşlı üyesi başkanlık eder.

Geçici Madde 5- Bilim Kurulunun ilk oluşumundan sonraki ikinci yılın sonunda, bir defaya mahsus olmak üzere, Başkan hariç ad çekme usulü ile ayrılacak yedi üyenin yerine, 4 üncü maddeye göre yeni yedi üye seçilir.

Geçici Madde 6- Bu Kanunun öngördüğü yönetmelik ve esaslar çıkarılıncaya kadar mevcut yönetmelik ve esasların bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.”

Madde 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

